

KNJIŽEVNOST.

E. v. Handel-Mazzetti: **Stephana Schwertner**, veliki roman v treh zvezkih, je dovršen. Lansko leto je izšel tretji del. Omenjam ga, ker mi je vedno bolj očito, da nam ni le koristno, ampak naravnost potrebno, seznaniti se s tem romanom, ki je tako obsežen in čist izraz katoliškega etosa.

Fabula je jako kratka in povedana v par besedah: motiv Romeove Julije, prestavljen v dobo najhujših verskih bojov med protestanti in katoličani, v kateri so bile skrite korenine tridesetletne vojske, v začetek sedemnajstega stoletja. Ker netivo za človeško zgodbo ni več rodbinsko, ampak versko sovraštvo, vodi pot pisateljico preko rodbinskih, samočloveških konfliktov do dvoboja svetovnih naziranj. Da bi te izčrpala v celotnem obsegu, si je postavila za glavni cilj idejno resnicoljubnost, ki je močnejša od zahteve po verjetnosti tega ali onega značaja, ali po verjetnosti zgodbe same na sebi. Dasi je nekoč označila za svoj glavni cilj risanje značajev, iz katerih se samoposebi razvija dejanje, moramo to izjavo, ki se nanaša na formalno stran njene umetnosti, glede našega romana omejiti; formalna stran ji ni mogla biti najvažnejša, kajti iste značaje, ki nastopajo v Stephani, smo napol ali celotno spoznali že v njenih prejšnjih delih. Ali ni mladi Händel z vso svojo elementarno vehemenco in očarujočo zunanostjo, katero slika pisateljica včasih kar prevsiljivo s celim ženskim navdušenjem za uniformo, le protestantovsko prebarvan Herliberg iz Arme Margaret? Njegov oče, železni propagator luteranstva, je skoro druga izdaja Mac Endola iz Meinrada. Pater Albert je bil v Jesse in Marija sicer le v glavnih potezah, a že v celi moralni velikosti začrtan. Le devica in mučenica Stephana nas zanima kot novo ustvarjen značaj. Pred njo potemne vse glavne junakinje prejšnjih romanov, dasi je pisateljica tudi prej osredotočila glavno težišče in duševno vsebino svojih del ravno okrog njih.

Bistvo romana torej niso zunanje, formalne pridobitve, kajti one so skoro tradicionalne, ampak šele duševna vsebina daje zmisel večkrat neverjetnemu dejanju z običajno krvavo sceno na koncu, ona daje pravo veličino tem skoro v klasičnem stilu zgrajenim, nadpovprečnim junakom, ob njej šele lahko pozabimo marsikak žensko-kratkovidno započeti zapletljaj. Ta vsebina je prava, globoka krščanska religioznost, vsled katere pisateljica ohrani ravnovesje v predstavljanju verskih bojov in objektivnost v ustvarjanju značajev. — Ona ne kontrastira katoličanstva s kulturo, am-

pak pravično meri enega ob drugem, moralno višino razumske kulture protestantstva ob oni, ki jo doseže v katoličanstvu očiščeno človeštvo, racionalizem ob religiji, utilitaristični svetovni red ob onem, ki izvira iz najglobljega pojmovanja življenja, iz odnosa človeka do Boga. Njena pot ni kratkovidno tendenčna, kajti njena tendenca jo vodi do resnice in pravice. Zato v katoličanstvu ne izbira takih motivov, ki ga delajo razumsko prikupljivega, ampak da izrazi popolno resnico, da ga pokaže v celi moralni višini, včasih kar nalašč poudarja stvari, ki se racionalistu zde nezmyselne. Najjasneje nam je to ob glavnem konfliktu, ki je podoben onemu v Manzonijevih Zaročencih. Da se mi veselimo blagosti krščanstva, ki hoče srečo mladim in starim, razveljavi Manzonijev duhovnik zaobljubo nevedne deklice; Mazzettina Stephana pa, preprosta deklica iz ljudstva, ki si je izvolila ideal devištva, zavrže najlepšega junaka, sina lutskega župana Händela, tudi če bi zatirani katoličani dobili še toliko ugodnosti od te zveze in tudi če bi sam prestopil h katoličanstvu. In res, več kot bi koristil kompromisni utilitarizem, o katerem sanja tudi mnogo katoličanov v svoji povprečnosti, prinese do zadnjih konsekvenc izpeljani ideal nesebičnega devištva, kajti »iščite najprej božjega kraljestva in vse drugo vam bo privrženo«. Šele ta etična sila katoličanstva, ki zasije v neskaljeni čistosti na preprosti deklici, vrže s prestola protestantsko moč, ki jo vidimo obdano z vsem sijajem materialne kulture na njenem reprezentantu, sodniku in mestnem glavarju Händelu. Ako pravim, da presoja boj protestantov s katoličani kot boj racionalne kulture z religiozno, ki obsega celega človeka, nikakor ne sledi iz tega, da so protestantje samo racionalisti in katoličani vsi globoko religiozni, ampak oboji so predvsem ljudje, podobni si v svojem bistvu, različni le v svojih ciljih, ki so jim dani po raznih okolnostih. Tako se pri protestantih povzpno mnogi kljub direktivi utilitarnega racionalizma do pravega človečanstva, ki ga pisateljica identificira s krščanstvom, in mnogi katoličani pojmujejo svoje ideale na racionalno protestantski način, čeravno ne s sovraštvom nasprotnika. To je isti problem kot v Razkolnikovu Dostojevskega: nasprotje med samorazumskim in religioznim pojmovanjem človeka. Dostojevski ga je rešil z umetniško intuicijo v človeka, Mazzetti s krščansko vsebino svojega srca, kajti krščanstvo je vedno imelo odgovor za najgloblja vprašanja človeške duše.

Dr. J. Šilc.

GLASBA.

Stanko Premrl: **Slava presveti Evharistiji!** Zbirka 75 evharističnih pesmi za mešan zbor. Cena part. K 6—, glasovi po K 0-80. Impozantna zbirka, za katero je prispevalo 33 naših cerkvenih skladateljev. Zbirka nudi toliko in tako raznolikega gradiva, da bo dobil vsakdo dovolj tvarine za vse potrebe: od naj-

preprostejših, skoro naivnih skladeb, zloženih v duhu P. Angelika, do najsijajnejše opremljenih, deloma skrajno modernih, globoko zamišljenih Hochreiterjevih, ki jim je treba dobrega, naravnost bistrournega interpreta, je vse zastopano, kar je zadnjih petinštirideset let dobrega rastlo na cerkvenoglasbenem polju. V celoti

prevladujejo seveda šole P. Angelikova, P. Hugolinova in posebno Foersterjeva, kateri se ima večina skladateljev, zastopanih v zbirki, zahvaliti, da so se mogli v tej številni družbi brez sramu prikazati.

Seveda niso vse skladbe enake vrednosti, ne vredna ali manjvredna zbirke pa tudi ni nobena. Marsikatera ne prinaša nič novega, veliko pa jih je, ki pri nas orjejo ledino, ki naši cerkveni glasbi odkazujejo nova pota, iščejo novih smeri. Gotovo še ni izšla pri nas zbirka, ki bi bila prinesla toliko dobrega novega kot pričujoča. Nov, živahen duh veje po cerkvenoglasbenih livadah, novo, neznano pestrobojno cvetje jih v čimdalje večjem obsegu pokriva. Upajmo, da se temu duhu, tem novim pestrim barvam kmalu privadi srce našega naroda.

Novejši skladatelji globoko zajemajo, na globoko posegajo, ljudje pa večinoma ljubijo plitvine... Prav zato se ni čuditi, če se pri nekaterih javlja odpor zoper zbirko, če ljudje, ki jim je plitva, zanikarna, solzava sentimentalnost globoko čustvovanje, dočim se jim resnično iz srčnih globočin privrela pesem zdi le muzikalično-matematična naloga — če se taki ljudje branijo vsakega truda, da bi najboljša dela v zbirki umeli, in če to svojo lenobo odevajo v ovčjo kožo globljega čustva. Že marsikomu pri nas se je očitala matematika v glasbi, pa se je nazadnje izkazalo, da je očitek izviral ne toliko iz globokočutečega srca, ampak iz nerazsodne pameti.

Zbirka dela čast slovenski cerkveni glasbi.

Dr. F. Kimovec.

TO IN ONO.

Naše slike.

Prva priloga tretje številke Dom in Sveta prinaša sliko, ki sklepa vrsto zadnjih objavljenih. Pippo Spano (Philippus Hispanus), ta krasni portret Andrea del Castagno (o. 1390.—1457.), nam je priča, do kolikih uspehov se je v kratkem času povzpelo teženje po statuarnosti, ki smo ga, govoreč o Masacciu, označili kot eno najbistvenejših točk renesančnega programa. S koliko sigurnostjo, trdnostjo stoji Pippo Spano v svoji niši! V tej stoji ni nič več nenaravnega, prisiljenega; umetnik je herojski motiv popolnoma obvladal. Železno telo sloni kakor na dveh močnih stebrih nepremakljivo trdno.

Andrea del Castagno je z isto strastjo, enostranostjo, obdeloval statuarnične probleme kakor Uccello perspektivne, vendar pa so njegovi uspehi bili večji, nego njegova nadarjenost. Pripravila jih je že prej plastika; ona je v svojem delokrogu statuarnični problem že rešila in Castagno je preostajalo samo, da je to rešitev prenesel s potrebnimi modifikacijami v slikarstvo. Zato se bomo morali prihodnjic ozreti na plastiko v začetku quattrocenta ter nje velikega mojstra Donatella.

O drugi in tretji prilogi govori članek profesorja dr. A. Stegenška, četrta pa objavlja dve umetniški fotografiji A. Gregorca, ki bosta gotovo zanimali turiste, ljubitelje narave in fotografe-amaterje. Predočujeta nam dva zimska prizora z Velike Planine nad Sv. Primožem. Prva slika: Debela snežna plast pokriva planino in kočje, temne meglice se valé iz Bistriške doline ter preté s snežnim viharjem; po snežišču plešejo vetrovi svoj vrtoglavi ples, solnce mrko obsipa pokrajino s svojimi medlimi žarki. — Druga slika: Zvečerilo se je, vse miruje; meglice so se razpršile, vetrovi utihnili, mesec tiho plove za oblaki. — Če naj se taki fotografični posnetki dobro obnesejo, je treba utrjenosti, da vztrajaš, dokler ne dosepeš do cilja; izvežbanega očesa, da ne prezreš motiva; spretnosti, da ugodnega hipa ne zamudiš; zanesljivih fotografskih pripomočkov.

J. C.

Strelov »Popotnik«.

V Aljaževi »Slovenski pesmarici« najdemo v II. zvezku str. 143. pesem »Popotnik«, katero je zložil Janez Strel. Melodija je označena za narodno. Temu pa ni tako, kakor tudi besedilo ni nič drugega nego vsebinski posnetek po francoski pesmi »Ma Normandie«, ki ji je napev zložil Fr. Bérart. Melodija v francoščini je postavljena v F-duru, v slovenščini je harmonizirana v As-duru. To je v melodiji edina razlika med francosko in slovensko pesmijo, ki dobesedno slove v francoščini:

Quand tout renaît à l'espérance,
Et que l'hiver fuit loin de nous,
Sous le beau ciel de notre France,
Quand le soleil revient plus doux,
Quand la nature est reverdie,
Quand l'hirondelle est de retour,
L'aime à revoir ma Normandie,
C'est le pays, qui m'a donné le jour.

J'ai vu les champs de l'Helvétie,
Et ses chalets et ses glaciers;
J'ai vu le ciel de l'Italie,
Et Venise et ses gondoliers;
En saluant chaque patrie,
Je me disais: Aucun séjour
N'est plus beau que ma Normandie,
C'est le pays, qui m'a donné le jour.

Il est un âge dans la vie
Où chaque rêve doit finir,
Un âge où l'âme recueillie
A besoin de se souvenir;
Lorsque ma muse refroidie
Aura fini ses chants d'amour,
J'irai revoir ma Normandie,
C'est le pays, qui m'a donné le jour.

Strel je porabil za svoje besedilo dvoje prvih kitic, kakor bo jasno vsakomur, kdor vzame v roko Strelovo besedilo (Aljaž II. 52.). Pesem ni torej niti narodna po